

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

45

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-64-8

BRNO 2004

3001-

9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 45

- Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz
- Odpovědný redaktor: doc. PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.
- Redakce a příprava pro tisk: Ing. Petr Škrdla, PhD., Mgr. Balázs Komoróczy, PhDr. Lubomír Šebela, CSc.,
PhDr. Rudolf Procházka, CSc., PhDr. Jiří Doležel, Dana Gregorová, Alice Del
Maschio
- Na titulním listě: Jeskyně Švédův stůl. Foto Jiří A. Svoboda
- Tisk: Bekros
- Náklad: 400 ks

© 2004 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

ně na úroveň dnešní uliční fronty, kde byla technikou studňování vystavěna pozdně středověká kamenná základová zeď 903. Ve východní partii sklepa byly prozkoumány pozdně středověké kulturní vrstvy 129 a 130 s kůlovou jámou k. 511 o průměru 0,45 m a hloubce 0,20 m. Tyto uložení převrstvila požárová vrstva 121. Zřejmě se jednalo o souvrství patřící do pozdně středověkého obytného areálu zaniklého požárem.

Statigrafii v celé ploše sklepa uzavírala novověká vrstva stavební suti a cihlová dlažba, ležící v úrovni cca 0,80 m pod dnešním povrchem náměstí Přemysla Otakara (234,09 m n. m.). Obvodové zdi sklepa (mimo základové zdivo 903) vznikly až při přestavbě na tzv. Německý dům v roce 1898, jak dokládá nápis na severní zdi.

Pavel Šlézar, NPÚ ÚOP v Olomouci

Literatura

Michna, P. 1970: Vzájemný vztah pecí chlebových a pecí vyhřívacích na staroslovanských a raně středověkých sídlištích. In: Referáty z I. pracovní porad mladých archeologů oblastních a městských muzeí se zvláštním zřetelem k problematice historické archeologie na Moravě, konané v Mikulově 11.-12. III. 1970. Příloha Vlastivědného věstníku moravského XXII. č. 3, s. 68-81.

Zúbek, A. 2002: Středověké přezky v brněnských nálezech. In: Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, M7, 123-153.

Resumé

Litovel (Bez. Litovel), Přemysla Otakara Platz, Haus Nr.753, Parzelle Nr. 172. Mittelalter. Stadt, Siedlung, Produktionsareal, Rettungsgrabung.

LOBODICE (okr. Přerov)

„Blání“. Raný středověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

Ve dnech 2. a 3. 9. 2003 byl proveden záchraný archeologický výzkum na stavbě optické kabelové trasy Břeclav – Český Těšín, úsek Přerov, lokalita Lobodice. Obec Lobodice se nachází 3 km jižně od Tovačova. Zkoumaná lokalita leží v místě mírné terénní vlny cca 160-200 metrů západně od pravého břehu řeky Moravy, v trati Blání (195 m n. m.). Na mapě ZM ČSR 1:10 000, kladový list 24-24-25, je identifikována koordináty od Z a J s.č.: 247:301 a 248: 293 mm.

V průběhu výzkumu se zde podařilo zdokumentovat a ovzorkovat 4 archeologické sídlištní objekty a pravděpodobně relikty kulturní vrstvy. Z objektů pochází nepočtená kolekce keramiky, mazanice a zvířecích kostí. Prozkoumané objekty a kulturní vrstvu je možné na základě získaného archeologického materiálu datovat do raného středověku.

Vendula Vránová, AC Olomouc

Resumé

Lobodice (Bez. Přerov), „Blání“. Frühmittelalter. Siedlung. Rettungsgrabung.

LUKOV (okr. Zlín)

Hrad Lukov. Středověk, novověk. Záchraný výzkum. Uložení: Muzeum jihovýchodní Moravy ve Zlíně.

Zříceniny původně královského hradu Lukova se nacházejí na zalesněném vrcholu ležícím ca 1,3 km severně od středu stejnojmenné obce, na jižním okraji Hostýnských vrchů, v nadm. výšce 490-510 m (poloha lokality na ZM ČR 1:10000, mapový list 25-32-07 je dána souřadnicemi 53-70:52-56 mm od Z a J s. č.). Od roku 1983 do počátku 90. let minulého století probíhal v areálu horního hradu zjišťovací archeologický výzkum, během něhož se mj. podařilo odhalit relikty několika pozdně románských staveb a část nejstarší hradby (Kohoutek 1992). Od roku 1994 zde v souvislosti s průběhem konzervace a částečné rekonstrukce dochovaného hradního zdiva, které zajišťuje Spolek přátel hradu Lukova, provádí Muzeum jv. Moravy ve Zlíně záchraný výzkum, vyvolaný potřebami plánovaných stavebních úprav. Při archeologickém výzkumu soustředěném zpočátku do prostoru jižního parkánu byla prozkoumána především mohutná destrukční vrstva dokumentující vypálení a pobožení hradu švédskou posádkou v období třicetileté války. Pod vrstvami zasympů z 16.-17. století byl pak zachycen zbytek objektu s maltovou podlahou, zničeného ve druhé polovině 15. století požárem zřejmě v souvislosti s obléháním lukovského hradu vojsky Matyáše Korvína během česko-uherských válek. V jednom ze zkoumaných úseků jižního parkánu bylo zachyceno i původní skalní podloží, na němž nasedala kulturní vrstva obsahující keramiku z přelomu pozd-

Obr. 19. Hrad Lukov – nově objevená hranolová stavba pod základy barokního pilíře v západním parkánu.

Die Burg Lukov – der neu entdeckte Bau unter den Fundamenten des barockzeitlichen Stützpfeilers.

ní doby bronzové až starší doby železné. Byla tak potvrzena existence pravěkého hradiska či výšinného sídliště vybudovaného na tomto místě nositeli KLPP, jehož přítomnost již dříve naznačovaly ojedinělé zlomky pravěké keramiky v obsahu středověkých vrstev.

Od roku 2002 probíhá záchranný výzkum v prostoru západního parkánu. V loňském roce zde byla snižována úroveň terénu postupným odklizením kamenné suti, tvořené především materiálem ze zničených částí západního paláce (cihly, malta, omítka, lomové zdivo i kamenná ostění oken a portálů), případně ze západní parkánové hradby. Při odstraňování destrukčních vrstev kolem paty barokního opěrného pilíře u zdi západního paláce se zjistilo, že tato konstrukce byla založena na zbytcích starší hranolové stavby o rozměrech 485 x 360 cm s jádrem z lomového zdiva. Její líc tvořily velké, pravidelně opracované pískovcové kvádry; další jednotlivé kvádry byly druhotně použity i ve zdivu samotného pilíře. Svými rozměry i použitou stavební technikou se tento objekt shoduje s hranolovou věžicí objevenou při archeologickém výzkumu v roce 1984; s největší pravděpodobností je tedy možné považovat jej rovněž za součást původního pozdně románského hradu.

V archeologické sondě (d. 500 cm, š. 80 cm, hl. 50 cm) podél západní stěny dochovaného reliktu hranolové stavby byla zjištěna výrazně tmavě zbarvená kulturní vrstva o mocnosti 25-30 cm, překrývající částečně její horní hranu. Obsahovala materiál datovatelný do druhé poloviny 17. století – četné fragmenty glazovaných kachlů zdobených převážně rostlinnými ornamenty, zlomky skleněných pohárů a nádobek, majolikového zboží i běžné glazované kuchyňské keramiky, rozbité okenní terčíky, dlaždice, cihly, železné hřeby, zvířecí kosti a uhlíky. Nižle pokračoval světle zbarvený písčité zásyp s ojedinělými zlomky glazované keramiky. Archeologická sondáž v prostoru západního parkánu s cílem odhalit a dokumentovat stratigrafickou situaci u nově objeveného hranolového objektu s kvádrovými lici bude pokračovat v roce 2004.

Jana Langová, M jihovýchodní Moravy ve Zlíně

Literatura

Kohoutek, J. 1992: Hrad Lukov – jeho význam ve fortifikační architektuře východní Moravy. *Archaeologia historica* 17, 205-223.

Resumé

Lukov (Bez. Zlín), Burg. Spätmittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

MIKULČICE (okr. Hodonín)

„Kopec“. Vrcholný středověk. Tvrz. Záchranný výzkum.

Ve dnech 19.3. až 28.3.2003 a 30.6. až 17.7. 2003 prováděl Archeologický ústav AV ČR Brno, pracoviště Mikulčice, předstihový archeologický výzkum na staveništi rodinného domu M. Bohunského v JV okrajové části intravilánu Mikulčic. Jde o místo, kam ústní tradice lokalizovala středověkou tvrz, zmiňovanou písemnými prameny k r. 1353 a znovu již jako „tvrziště“ k roku 1427 (Hlavinka, Noháč 1926; srov. Nekuda, Unger 1981). Kromě mírně vyvýšené polohy nad okrajem údolní nivy Moravy a Kyjovky a určité nepravidelnos-

ti zástavby v rámci půdorysné dispozice obce neexistovaly žádné další konkrétní indicie pro lokalizaci tvrže do tohoto prostoru.

Archeologické práce se zaměřily na zadní část staveniště, která na rozdíl od její přední a centrální části nebyla porušena dřívější zástavbou ani většími terénními úpravami. V první fázi výzkumu byly vyhloubeny sondy A, B, C o šířce 60 cm a celkové délce 28 m při SV a V okraji parcely. Vedle dokladů pravěkého a raně středověkého osídlení byly získány početné nálezy z vrcholného středověku až novověku. V sondě B se narazilo na příkopovité zahloubení, jehož výzkum nemohl být z technických důvodů dokončen. Interpretace zjištěné situace nebyla jednoznačná, neboť řez prořezal předpokládaný příkop šířko.

Ve druhé fázi výzkumu byla pomocí ručního geologického vrtáku ověřena stratigrafie staveniště a sousedních parcel. Zmapováním dosaženého podloží se pak poměrně zřetelně vyznačoval kruhový prstenec příkopovité deprese o vnějším průměru asi 40 m. Tato deprese byla ve vhodném místě, tj. v zadní neporušené části parcely profíznuta kolmým řezem o šířce 150 cm (sonda D). Ze získaného profilu vyplývá, že 8 až 9 m široký příkop, opatřený rovným, 2 m širokým dnem, byl zahlouben asi 230 cm do rostlého podloží. Zahloubení dna příkopu vůči historickému terénu nelze přesně určit, vůči dnešnímu se nachází v hloubce 350 cm. Spodní část zásypu příkopu měla charakter odpadních vrstev s kumulací střeptů a zvířecích kostí. Početný a poměrně homogenní soubor keramiky z těchto vrstev odpovídá 14., maximálně 1. polovině 15. století.

Je možné mít za prokázané, že kruhový příkop o vnitřním průměru cca 30 m je pozůstatkem drobného středověkého opevnění ze 14.-15. století. Je pravděpodobné, že jde o tvrz uváděnou v Mikulčicích písemnými prameny. Vnitřní areál opevnění nemohl být vzhledem k již probíhajícímu stavebnímu pracím bohužel blíže zkoumán. Z provedených vrtů a drobných sondáží vyplývá, že tento areál byl těžce porušen dřívější obecní zástavbou, navíc celá JZ část areálu byla v minulosti snížena terénními úpravami do té míry, že zde dnes rostlé podloží vystupuje v podstatě až na povrch. Nelze tedy s jistotou říci, zda byl vnitřní prostor uměle zvýšen násypem a zda se tak jedná o opevnění typu „motte“ v jeho užším pojetí. Je pravděpodobné, že zánik opevněného sídla souvisí s událostmi kolem husitských válek, podobně jako tomu bylo patrně i u nedalekých tvrží v Mikulčicích „Kostelisku“ a Týnci (srov. Měřinský 1980).

Marián Mazuch, Lumír Poláček, AÚ AV ČR Brno

Literatura

Hlavinka, K., Noháč, J. 1926: Vlastivěda moravská. Hodonský okres. Brno.

Měřinský, Z. 1980: Morava za husitských válek ve světle archeologických nálezů a výzkumů. *Archaeologia historica* 5, 31-68.

Nekuda, V. – Unger, J. 1981: Hrádky a tvrže na Moravě. Brno.

Resumé

Mikulčice (Bez. Hodonín), „Kopec“. Spätmittelalter. Feste. Rettungsgrabung.